

onder den invloed van Willem de Mérode uit wil, dan zeker niet langs dezen weg!

Die invloed is overigens evident en te meer denkbaar, omdat De Mérode zelf stilistisch niet onafhankelijk is.

Ik kan met den besten wil ter wereld in dezen bundel geen belofte zien.

C. RIJNSDORP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het Boek van Stanley Jones.

Eenigen tijd geleden¹⁾ hebben we in dit blad een paar opmerkingen gemaakt over het boek van Stanley Jones: „Christus' Antwoord op het Communisme". Onze critiek ontmoette enkele bedenkingen. We zouden — werd gezegd — door een felle belichting van sommige onderdelen de aandacht van de hoofdvragen hebben afgeleid en meer geleid hebben op de compositie van het boek dan op den eigenlijken inhoud. Het vurige pleidooi van Stanley Jones voor een waarlijk Christelijke samenleving, zijn oordeel over de vele misstanden in deze wereld en zijn liefde voor de „ontferden", verdienen een betere waardeering. Stanley Jones had aan de mensheid de groote rijkdommen en de heerlijke kracht van het Evangelie getoond, hij wilde haar leiden naar de Bron van alle leven. Zijn dringende smeekbeden om alle hinderpalen weg te ruimen, die de verbreiding van het Evangelie zoo sterk belemmerden, mochten niet worden gestoord. In deze zorgvolle tijden moest iedereen luisteren naar zijn waarschuwend stem, hem volgen in den strijd tegen onrecht en geweld en hem steunen in zijn ijveren voor het Koninkrijk Gods. „Werpt de deuren bij zijn komst toch wijd open!"

Deze bezwaren mogen we niet zonder meer afwijzen. Stanley Jones geloof in de alles overwinnende kracht van het Evangelie en legt van dat geloof op dikwijls ontroerende wijze getuigenis af. Wie zijn werk wil beoordelen, zal zich vooraf ernstig rekenschap moeten geven van de houding, die hij straks inneemt; het bepalen daarvan kost ongetwijfeld strijd. Is het wel verantwoord om in een wereld, die dorst naar het Evangelie, een verkondiging daarvan, zooals nu door Stanley Jones is geschied, aan critiek te onderwerpen?

1) Zie het nummer van 6 Sept.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Geloofsgenezingen in Moettlingen?

VI.

Vreemdsoortig gedetermineer in den diagnostischen hof.

Een belangrijk ding in de moderne therapie is dus, het gaan bespreken met den patiënt, van hetgeen hem juist het meest onaangenaam is! En wat zien we nu bij den ouden Blumhardt? Zündel vertelt: Vraagden de mensen, wat van al hetgeen hen drukte, ze zeggen moesten, dan gaf hij (Blumhardt) hen den raad: „Sag' dat, was du ungern sagst!". „Zeg juist dat, wat gij niet gaarne zegt!"⁸⁵⁾ Blumhardt behandelde zijn mensen ook meer individueel. In het tegenwoordige Moettlingen zien we meer een groepsgevoel; voor bijzondere gevallen kan men echter de broeders ook wel persoonlijk spreken. Wel dringen de broeders van nu er ook erg op aan, dat men zijn zonden voor God moet belijden, dat men ze dus weer eerst in de herinnering terug moet roepen, dat men „weer eens moet zeggen, wat men niet gaarne zegt".

Op deze wijze ook wordt het begrijpelijk, dat de broeders bij de lijdens aan een neurose, vooral bij hen die nog maar eenige neurotische symptomen vertoonen, inderdaad succes kunnen oogsten. Overigens bedenke men, dat ook het verloop van neurosen onder de behandeling van een zenuwarts nog vol onbegrepen wendingen is. Sprekende over de „Hysterie" zegt Jellgersma toch: „In het verloop der hysterische verschijnselen ziet men de meest onberekenbare wendingen; tijdenlang kunnen er allerlei zwaardere en lichtere verschijnselen bestaan en plotseling of geleidelijk, men weet niet hoe en waardoor, treedt er eene beterschap of eene genezing op... In het eene geval ziet men, dat de meest oordeelkundige en geduldige behandeling niet helpt, terwijl een kwakzalver resultaat heeft."⁸⁶⁾ Dus óók onbegrepen wendingen en zelfs plotselinge totale belerschap onder (misschien wel ondanks) de behandeling van een ongelovigen zenuwarts bij totaal ongelovige patiënten. Plotselinge verbeteringen en wendingen zijn dus zonder meer geen bewijzen voor een specifieke werking van den Heiligen Geest.

Blijft het daarom gelijk of we onze patiënten met neurosen nu laten behandelen door een officiële zenuwarts of door de Moettlinger broeders?

Naar onze overtuiging is die critiek hier ten volle geoorloofd. We kunnen het boek van den Britsch-Indischen zendeling om vele redenen niet aanvaarden en achten het zelfs schadelijk voor het bereiken van het door hem gestelde doel.

Het fundament van zijn pleidooi voor een waarlijk Christelijke samenleving heeft veel gebreken. Een gedeelte daarvan — het oordeel over het huidige Rusland — mist alle evenwicht. Het is opgetrokken uit — voor het meerendeel zwakke — brokstukken, die zich niet laten samenvoegen. Het sociaal-economische karakter van de Russische samenleving kan zeker niet gemakkelijk worden bepaald, zeer dikwijls werd al te lichtvaardig een „spoedige ineenstorting" voorspeld — mede daarom kunnen ons de beschouwingen van Stanley Jones niet bevredigen: een reeks van vluchtige reisdrukken brengt hij op een vluchtige wijze onder woorden²⁾, waarvan hij vele zelfs op de lippen van Christus legt.³⁾

De beschouwingen van Stanley Jones over de Westersche samenleving vormen eveneens zeer zwakke plekken in het fundament van zijn „Christelijk Plan". We hebben daarover vroeger reeds iets gezegd. Wie, zooals Stanley Jones, met een gering aantal volzinnen het gecompliceerde karakter van onze maatschappij beschrijft of uitbeeldt, vervalt licht in de fout, dat hij abstracte ideeën uitgeeft voor het wezen der werkelijkheid. Ook Stanley Jones meent, dat hij met zijn beperkte schema's die werkelijkheid volkomen kan omvatten en geeft daarmee het bewijs dat zeer veel aan zijn al te vluchtige waarnemingen is ontgaan. Zulk een schema is b.v. de tegenstelling: coöperatie-concurrentie, dat moet dienen om het verschil tusschen de Russische en de Westersche sociaal-economische wereld weer te geven. Elk van deze begrippen afzonderlijk achten wij reeds ongeschikt om de genoemde maatschappijvormen te karakteriseren⁴⁾, de wijze waarop zij zijn ge-

2) Een teer punt is bij Stanley Jones de „rasenhaat". Deze komt, zegt hij, in Rusland niet voor. Ieder ras wordt daar gerespecteerd. Nauwelijks is zijn boek verschenen of we lezen in de bladen het protest tegen de gruwelijke deportaties van de Oost-Finnen naar Siberië.

3) „Christus", schrijft hij, „zou Zijn goedkeuring hechten aan het schoolstelsel, waar de kinderen den geheelen dag verzorgd worden, terwijl de ouders aan het werk zijn." Enkele weken geleden vermeldde een officieel bericht uit Moskou, dat 44 pct. van de huwelijken door echtscheiding eindigde. De ouders tweigden meestal de alimentatieplichten ten opzichte van de kinderen na te komen! Zou er ook verband bestaan tusschen deze uitingen van liefdeloosheid en het door Stanley Jones zoo verheerlijkte systeem?

4) V.g. de opmerking van Prof. Is. P. de Vooy in zijn prachtige rede voor de „Ned. Maatschappij voor Nijverheid en Handel" (Juni 1935): „De welvaart door de wereld genoten,

ciëlelen zenuwarts of door de Moettlinger broeders? In geen deele! En dat wel vooral om deze reden, dat men in Moettlingen niet in staat is een goede diagnose te stellen. De waarde van een goede diagnose mogen we niet onderschatten. Een goede diagnose is de halve genezing! Hoe zal men in Moettlingen uitmaken, of bepaalde symptomen alleen maar psychisch zijn, of dat ze een organischen ondergrond hebben, die een andere behandeling vereischt? We zagen hiervan reeds een noodlottig geval bij den ouden Blumhardt (de jonge, longzieke man), we zagen al, hoe weinig het den broeders kan schelen of iets een „kankerkonkel" of een koud abces is; hoe men een afwijking den eenen keer den naam geeft van kyste en even later diezelfde aandoening betitelt als kanker! We gaan niet te ver als we beweren, dat men in Moettlingen in het geheel geen diagnose stelt! Men neemt dan ook, als men een zieke nog een naam geeft, de diagnose maar klakkeloos van de patiënten over. Als een patiënt zegt, „van den duivel bezeten te zijn", gaat niemand na, of dit inderdaad wel zoo is! En om zoo'n diagnose vol te willen houden, zooals Ds Plug doet, op grond van het succes der therapie, is eveneens niet juist; we kunnen toch ook niet spreken van een genezing van een kanker, als alleen maar een kaakkyste een tijdje lang vrij van klachten gemaakt wordt! Men geloof zelfs in Moettlingen aan die diagnose, als geen der broeders ooit den patiënt gezien heeft. Ik geef weer een illustratie, waarbij ook aan het licht komt een nog ander gevaar eener zoo oppervlakkige diagnostiek: Vader Stanger schrijft zelf: „Er kwam eens een telegram uit een plaats buitenaf of ik onmiddellijk wilde komen; er was daarginds een man, die vreeselijk door den duivel gekweld werd. Ik antwoordde, dat ik niet kon komen". De aanvraag herhaalde zich, met nadere toelichting, verschillende keeren, tot eindelijk Stanger terug liet telegraferen: „Zoo God wil, zal ik morgen komen". Ik zeide bij mijzelf: „Deze zielen moeten leeren, zich op den Heere te verlaten". De broeders hebben dezen armen bezetene bont en blauw geslagen, omdat ze meenden, dat op deze wijze de booze geest uit hem zou varen."⁸⁷⁾ De omgeving van den patiënt reageerde op deze diagnose, zooals men in de Middeleeuwen reageerde op de diagnose: behekt zijn; dan werd het voor den persoon in kwestie ook gevaarlijk. En hebben we eenige jaren geleden óók nog niet een paar droeve geschiedenissen meegemaakt, toen „men" in Appelterm meende, dat een jonge man een duivel in zich had, en evenzoo toen men die „diagnose" stelde op een Katwijkschen logger; één van

groepeerd vermindert hun gebruikswaarde nog meer. Zulk een schema is ook de „berg- en daltheorie", met behulp waarvan hij de structuur van „onze kapitalistische samenleving" wil verklaren. Beide schema's hooren hier bij elkaar. De concurrentiezuucht en het niets-en-niemand-ontziende winstbejag, die de Westersche wereld zouden beheerschen, maken, volgens Stanley Jones, van haar bewoners wezens, die zich bergen van schatten verzamelen, welke zij aan anderen hebben ontrouwd. De laatste fase van de „kapitalistische samenleving", zooals Marx die zich droomde, is voor Stanley Jones blijkbaar reeds werkelijkheid: „Nu heeft de Nemesis ons gevonden... We hebben een klasmaatschappij gesticht en nu is het oogenblik nabij gekomen, dat we er voor zullen boeten".

De ficties van Marx hebben hem bekoord. Het verwondert ons niet meer dat hij een verklaring geeft van de crisis, die bijna letterlijk is te vinden — en dan toegepast op industriële crises — in populaire marxistische geschriften, vooral in die uit vroeger dagen en ook... bij Marx zelf: „De „meerwaarde" van het product van den arbeid", schrijft Stanley Jones, „ging naar hen, die kapitaal hadden verschaft. De arbeider produceerde meer dan hij ontving. Daardoor was hij steeds met zijn koopkracht ten achter. Hij kon niet evenveel terugkopen als hij had geproduceerd. Maar de kapitalist kon dit surplus evenmin opgebruiken. Hij was gedwongen het te beleggen in nieuwe ondernemingen, waardoor nog meer goederen werden geproduceerd. Maar omdat de arbeider steeds in koopkracht ten achter was, ontstond er een over-productie. En dus werkloosheid en dus crisis. En dus ook de catastrofe, die thans haar hoogtepunt heeft." Ziedaar de „catastropheleer" van Marx in haar bekenden vorm.

De lezer oordeele nu zelf: Mogen we vertrouwen stellen in een sociaal hervormer, die klakkeloos dergelijke — om het eens zacht uit te drukken — simplistische beschouwingen overneemt, om ze te gebruiken voor het fundament van zijn „plan van het Koninkrijk Gods op aarde"? Stanley Jones demonstreert wel een ontstellend gebrek aan kennis op het hedendaagsche sociaal-economische terrein⁵⁾; de klankbodem van zijn ziel trilt al te ge-

dante zij aan het vrije wereldverkeer. Dat de drijfkracht winst of winzucht genoemd wordt kan nooit verklaren, waarom dat wereldverkeer zoo sterk toenam en overal zegeningen bracht."

5) V.g. ook zijn wonderlijke beschouwingen over het begrip „sociale heredititeit": „d.i. de som van alle invloeden, die van buiten af op iemand inwerken, het klimaat, de economische toestand, de sociale, de politieke, de morele en de geestelijke verhoudingen, waaronder hij opgroeit..." „Verander de sociale

beriditeit en laas en bij beiden zu.

deze beiden heeft het toch maar het leven gekost! Nog een ander staaltje van toch eigenlijk al te dwaze diagnostiek vinden we eveneens in Vader Stangers levensbeschrijving, waar hij vertelt van een zekere schoondochter, die in grooten nood verkeerde. „Ze was al bij verschillende doctoren geweest, en niemand kon haar helpen. Ze vertelde mij, dat ze bij levenden lijve door de wormen werd opgegeten". Men zou nog, in het afgetrokken, om die diagnose nog eenigszins te willen vergoelijken, kunnen denken aan trichinose, of aan een lintworm. Het is echter duidelijk, dat het verhaal zoo als het daar ligt en zoo als de doorsnee-leek zich zoo'n „wormen-eterij" tracht voor te stellen, onzin is!

Dit „bezeten-zijn-door-duivelen" of booze geesten, speelt in Moettlingen nog steeds een groote rol. Wees Ds Plug er al niet op, „dat in de Arche telkens weer zoovele ziekten niet anders blijken te zijn dan wat de bijbel noemt: het bezeten zijn van een booze geest. En dat alleen voor Jezus als Overwinnaar de booze geest moet wijken en de zieke geneest, zooals geschiedde bij Blumhardt in het geval van Gottlieb Dittus."⁸⁸⁾

Omdat de genezing van deze Gottlieb Dittus door Blumhardt, ongeveer een eeuw geleden, het begin is van de „openbaring der Nieuw-Testamentische krachten" in Moettlingen, wil ik nu eenigszins uitvoerig de ziektegeschiedenis van dit meisje met u kritisch bespreken. Dit geval wordt n.l. beschouwd, als wel het meest sprekende geval van duiveluitbanning.

Deze Gottlieb Dittus was een begaafd meisje uit Christelijk milieu, toen ze „ziek" werd. Dit was al in 1840. Een paar jaar voordien, in 1838, had ze een „nierzieke" gehad, waaruit ze had overgehouden, dat ze niet spontaan kon urineeren; ze moest daartoe altijd een haar door den dokter verstrekt instrument gebruiken; verder had ze overgehouden een „kortere voet", een „hooge zijde", maagbezwaren, enz. In 1840 betrok ze met haar drie zusters en een halfblinden broer een ander huis, waar ze direct al een „eigenaardige inwerking" op zich meende te voelen. Ze hoorde en zag al spoedig vreemde dingen in dat huis. Toen ze den eersten dag aan tafel zaten, bad Gottlieb: „Kom, Heere Jezus, wees onze gast en zeg wat Gij ons geschonken hebt", waarna ze direct bewusteloos op den grond viel! Kort na dien tijd daarna hoorde het heele gezin vreemde geluiden, als van gestommel 's nachts in de kamer, terwijl Gottlieb voelde, dat haar 's nachts de handen met geweld

makkelijk me geluiden hem wel niet om diens systeem met een sch Sombart wor

Een bescho wel tot zeer Christelijk-So in ons land — in den strijd blijkbaar noo Over haar p zooveel schoe geen woord. verschrikkelij zich plaats. Hoorst slechts plan voor een waarden, die schappelijk t God heeft hebben teverj het is niet g was, op onze strophe heb rechtvaardige dienstige sam God zich sel naam"... H c op een Chris ting van de sociale slaver wacht⁶⁾ tol het vrijlaten

Wie zijn d beweging", h is alles even slaat hij lief geeselen... hem daarbij Neen, we den weg, di zwaren zijn doel niet — geeft aan de

beriditeit en laas en bij beiden zu We kunnen voo die we zelf wil een nieuwe so schaal de mens een korte span (wij cursiveren 6) Wij spatie

over elkaar de kamer en ze deze din. Christoph B meente van aanvankelijk te schenken. moedelijk di tersbehandel hardt er we uitvoerig u In dien tijd tevoren gesl dood kind „hoorde" ze den", of „Ge Ze vroeg to „antwoorde nog niet eri geheel niet omdat men erbij was".

Het gespo zelfs vond voorwerpen papier, een Bij onderzo raamte te zi zou óók ee en wat hij overtroffen erger met l luiden, die Gottlieb s toen ze uit flauw, ma „flauwte" d dat ze die die gestorv In het be op. Blumh. „flauwtel" zweefde ha stijf werd met haar g begon haar met armen soms ging boven staar Zoo lag ze plotseling, „en men z diezelfde p Toen zag